

WARSZTATY „INEQUALITIES AND MIGRATION IN POST-COMMUNIST SOCIETIES”

W dniach 21-22 września 2009 r. w siedzibie Instytutu Zachodniego odbyły się dwudniowe warsztaty zatytułowane *Inequalities and migration in post-communist societies*, wspólne przedsięwzięcie Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Instytutu Socjologii UAM, Instytutu Zachodniego oraz Ośrodka Badań nad Migracjami UAM. Projekt wsparty *International Sociological Association*, Polsko-Niemiecka Fundacja Współpracy oraz *GESIS Service Agency Eastern Europe*.

Tytuł warsztatów wskazuje na podnoszone jeszcze przez proto-socjologów pytanie o nierówności społeczne. Pytanie to, przewijając się przez praktycznie całą historię socjologii, nabrało szczególnego znaczenia w dobie globalizacji, kiedy to upowszechnienie wielu wzorów kulturowych uwypukliło z całą jaskrawością ekonomiczne, polityczne i kulturowe różnicowania. I jakkolwiek opozycja centrum – peryferie nie jest zjawiskiem nowym, zglobalizowana kultura wpisuje świadomość nierówności w życie większości społeczeństw peryferyjnych, symbolicznie skracając drogę do świata Globalnej Północy.

Pozycja krajów byłego bloku wschodniego jest tu szczególnie interesująca. Historyczna i geograficzna bliskość krajów Zachodu uwypukliły kwestię nierówności i po części przyczyniły się do intensyfikacji procesów migracyjnych. Proces ten nasilił się po zniesieniu w obrębie UE podstawowych przeszkód administracyjnych i politycznych, zarówno po stronie krajów wysyłających, jak i przyjmujących. Jednocześnie Europa Środkowo-Wschodnia, utrzymując pozycję rejonu emigracji netto, zaczęła przyjmować migrantów spoza strefy Schengen. Stąd pytanie o związki pomiędzy nierównością a procesami migracyjnymi w kontekście krajów Europy Środkowo-Wschodniej wydaje się aktualne i palące.

Program *Inequalities and migration* odpowiada na tę potrzebę. Organizatorzy zgromadzili trzydziestu jeden prelegentów z trzynastu krajów Starego Kontynentu, którzy przedstawili łącznie 25 referatów, podzielonych na tematyczne sesje. Fakt, że na warsztatach spotkali się przedstawiciele kilku pokoleń socjologów, reprezentujących zarówno kraje „starej” dwunastki, jak i państwa byłego bloku wschodniego można odczytać jako realizację wskazywanej przez organizatorów potrzeby budowania ponadnarodowego dyskursu socjologii.

Wystąpienia zostały podzielone na pięć kategorii tematycznych: 1) Procesy migracyjne z perspektywy analizy kulturowych ról płciowych; 2) Tożsamość migrantów; 3) Migracja a nierówności; 4) Migracja zarobkowa; 5) Imigranci w społeczeństwach przyjmujących.

Warsztaty zostały otwarte przez prof. Piotra Glińskiego, prezesa Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. W pierwszej sesji znalazły się trzy wystąpienia – Ingrid Jungwirth z berlińskiego *Humbolt-Universität*, poświęcone przemianom systemów normatywnych opisujących kulturowe role płciowe wysoko wykwalifikowanych migrantek w Niemczech, następnie Aleny Parizkowej z Uniwersytetu w Pilźnie, która przedstawiła wyniki badań nad czeskimi migrantami w Irlandii i Wielkiej Brytanii, wskazując m.in. na odejście od czysto ekonomicznej motywacji migracyjnej. Sesję zamknęło wystąpienie Marka Nowaka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, który zaprezentował opartą na danych ilościowych analizę wybranych motywacji migracyjnych, w szczególności związanych z dysproporcjami w „ofercie” państwa opiekuńczego oraz standardzie życia.

Kolejna sesja plenarna, poprzedzona wystąpieniem Agnieszki Wenninger, prezentującej ofertę *GESIS* dla przedstawicieli nauk społecznych z Europy Środkowej i Wschodniej, rozpo-

częła się wystąpieniem brytyjsko-polskiego zespołu reprezentowanego przez Paula Chambersa i Łukasza Doleczka. Prelegenci przedstawili wyniki badań nad funkcjonowaniem polskiej diaspory w niewielkim miasteczku Llanelli w Walii. Następnie Guglielmo Meardi z Uniwersytetu w Warwick analizował związki pomiędzy migracją zarobkową a przemianami warunków pracy i aktywnością organizacji związkowych. Sesję zamknęło wystąpienie Michała Nowosielskiego z Instytutu Zachodniego, poświęcone polonijnym organizacjom pozarządowym w Niemczech.

Popołudniową sesję poświęcono zjawisku inkluzji/ekskluzji migrantów w społeczeństwach przyjmujących. Sesję otworzyła Mónica Ibanez-Angulo (*AFIL*) prezentacją poświęconą prawom obywatelskim migrantów z Bułgarii, następnie Konrad Miciukiewicz (*UAM*) analizował związki pomiędzy regulacjami prawnymi a sytuacją nowych migrantów w Europie Środkowej i Wschodniej. Sesję zamknęło wystąpienie Marty Kolankiewicz-Lundberg z *Lund University*, dotyczące doświadczania przejawów rasizmu przez przebywających w Polsce imigrantów o znacząco odmiennych od polskich cechach klnalnych. Po prezentacji rozgorzała dyskusja.

Drugi dzień warsztatów został w całości przeznaczony na prowadzone równoległe sesje panelowe. W pierwszej z nich wygłoszono trzy wystąpienia: Iveta Kedane (*BISS*, Ryga), na podstawie *IDI* prowadzonych z litewskimi pracownikami w Irlandii podjęła próbę wpisania decyzji migracyjnych w indywidualne strategie życiowe. Maria Safonova (*European University St. Petersburg*) opierając się na dwuletnich *case studies* analizowała proces wykształcania się nowej podklasy w satelickich rejonach Sankt Petersburga, podklasy złożonej z marginalizowanej ludności autochtonicznej i imigrantów z Centralnej Azji. Na koniec tej części Agnieszka Zimowska z Uniwersytetu w Getyndze przedstawiła wieloaspektową analizę doświadczeń i strategii polskich migrantek pracujących w niemieckim sex-biznesie.

Równoległa sesja dotyczyła analizy procesów migracyjnych z perspektywy kulturowych ról płciowych. Zainaugurowała ją Silvia Maja Melzer (*IAB*, Norymberga), opisując migrację z dawnych Niemiec Wschodnich do zachodniej części kraju, na podstawie danych *GSOEP*. Wystąpienie Agnieszki Satoli z Uniwersytetu Goethego we Frankfurcie było poświęcone migracjom Polek w wieku emerytalnym do prac opiekuńczych (*care service*) w Niemczech. Na koniec Francesca A. Viannello (Uniwersytet w Padwie) zaprezentowała wyniki badań i propozycję typifikacji strategii migrantek powrotnych na Ukrainie, odwołując się do badań prowadzonych – co warto podkreślić – tak w kraju przyjmującym, jak i wysyłającym.

W kolejnym bloku odbyły się dwie sesje. Pierwsza z nich objęła trzy prezentacje – Tünde Virág z Węgierskiej Akademii Nauk przedstawił proces przestrzennego i społecznego wykluczenia podklas na Węgrzech, uwzględniając w krytycznej analizie rolę państwowej polityki społecznej. Następnie Bartłomiej Walczak (Uniwersytet Warszawski) zaprezentował analizę związków pomiędzy ekonomicznymi, genderowymi i klasowymi nierównościami a wytwarzaniem się rodziny transnarodowej. Prezentacja Sereny Romano dotyczyła analizy porównawczej polityki socjalnej i wzorów biedy w trzech krajach: Estonii, Polsce i Węgrzech. Równoległa sesja skupiła prezentacje poświęcone tożsamości migrantów. Wątek ten podjęło troje panelistów: Natalya Kadatskaya (Uniwersytet Karola w Pradze) przedstawiła wyniki badań nad imigrantami z Kazachstanu do Niemiec, Anna Sosna (Uniwersytet Jagielloński) przyjrzała się sytuacji repatriantów w Polsce, natomiast Małgorzata Krywult (Uniwersytet Jagielloński) skupiła się na polskiej diaspory w Kanadzie.

Ostatni blok składał się z panelu poświęconego migracji zarobkowej oraz z sesji dotyczącej sytuacji migrantów w krajach przyjmujących. W pierwszej sesji wystąpiło trzech panelistów. Alexander Ganchev (Odessa) przedstawił wyniki badań ukraińskich migrantów zarobkowych.

zarówno potencjalnie zainteresowanych wyjazdem, jak i faktycznie pracujących we Włoszech, Polsce i Finlandii; David Kostlan (Słowacka Akademia Nauk) analizował specyficzne „ukrycie” tematu migracji w dyskursie publicznym i badaniach naukowych na Słowacji. Z kolei prezentacja zespołu Cristina Mocanu, Seperanța Pirciog, Ana-Maria Zamfir (*NISRFLSP*, Bukareszt) dotyczyła migracji zarobkowych mieszkańców Rumunii, ze szczególnym uwzględnieniem zmiany wzorów migracyjnych oraz motywacji migrantów.

W równoległej sesji znalazły się cztery wystąpienia: prezentacja Magdaleny Muszel (*EUI*, Florencja) dotyczyła przemian rodziny transnarodowej na przykładzie polskiej migracji do Irlandii, wystąpienie Doroty Osipovič (*University College London*) było poświęcone partycypacji polskich imigrantów w systemie brytyjskich świadczeń społecznych. Michal Ruzicka (Uniwersytet w Pilźnie) analizował specyficzne formy migracji romskiej mniejszości w Czechach, zaś zamykający sesję Ovidiu Palcu (Uniwersytet w Atenach) podjął temat transnarodowości Rumunów migrujących do Grecji.

Przedstawione referaty obejmowały bardzo szerokie spektrum tematyczne, wiążąc się jednak (i geograficznie, i merytorycznie) z założonym zakresem tematycznym warsztatów. Można wprawdzie mieć uwagi co do tematycznego rozłożenia referatów w sesjach, ale być może wynikały one ze zmian wprowadzanych przez autorów już po złożeniu abstraktów. Wydaje się ponadto, że przyjęta formuła prezentacji upodobiła warsztaty do „zwykłej” konferencji, rządzącej się logiką prezentacji i dyskusji po wygłoszeniu wszystkich referatów w sesji. Niemniej warto podkreślić, że zarówno od strony organizacyjnej, jak i merytorycznego poziomu wygłoszonych referatów warsztaty *Inequalities and migration in post-communist societies* uznać należy za udane wydarzenie, sprzyjające wymianie myśli i nawiązywaniu kontaktów pomiędzy badaczami z różnych części naszego kontynentu.

Barthomiej Walczak

POLSKA I UNIA EUROPEJSKA WSPÓLPRACA, WYZWANIA I PERSPEKTYWY

Przyszłość Europy „po Lizbonie” była główną myślą przewodnią krakowskiego II Forum Polityki Europejskiej „Polska i Unia Europejska. Współpraca, wyzwania i perspektywy” zorganizowanego w dniach 8-9 października 2009 r. przez Fundację Instytut Studiów Strategicznych (ISS), Kwaterę Główną *NATO* i Fundację Konrada Adenauera w Polsce.

Zgodnie z podtytułem „Międzynarodowa debata ośrodków badawczych i eksperckich na temat Unii Europejskiej” w forum uczestniczyło około osiemdziesiąt osób z kręgów dyplomacji austriackiej, estońskiej, niemieckiej i polskiej, wojskowych, naukowców, niezależnych ekspertów oraz pracowników mediów. Grono panelistów tworzyli dyplomaci austriaccy (dr Ursula Plassnik, posłanka do Parlamentu Austrii, minister spraw zagranicznych Austrii w latach 2004-2008, dr Elizabeth Kehrer, przewodnicząca Departamentu ds. Unii Europejskiej w Federalnym MSZ Austrii oraz dr Gerard Jandl, dyrektor ds. Polityki Bezpieczeństwa w Federalnym MSZ Austrii), niemieccy (Elmar Brok, poseł do Parlamentu Europejskiego i dr Heinz Peters, konsul generalny RFN w Polsce), polscy (mimo nieobecności obu zapowiadanych ministrów: spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego i obrony narodowej Bogdana Klicha godnie reprezento-